

Upprop mot statlig kampanjhistoria

Den statliga myndigheten Forum för Levande Historia har på regeringens uppdrag inlett sin upplysningskampanj om ”brott mot mänskligheten under kommunistiska regimer”. Kampanjen riktar sig i första hand till landets gymnasieelever och ett omfattande skolmaterial i form av gratistidning, faktahäfte och lärarhandledning har tagits fram med lärandemål och bedömningsunderlag för betygsättning. Syftet är att öka kunskaperna om förtryck och terror under de kommunistiska regimerna i framförallt Sovjetunionen, Kina och Kambodja.

Få ifrågasätter behovet av att i skolans värld studera och diskutera erfarenheterna av förtryck under kommunistiska regimer liksom under andra regimer med stora mänskliga offer och lidande på sin meritlista. Men få är också de som kan nonchalera de starka ideologiska aspekterna av regeringsstyrda kampanjer inom skolans historieundervisning.

Som professionella forskare med historien som arbetsfält känner vi en växande oro över att historieämnet görs till slagfält för ideologiska regeringskampanjer och att den öppenhet, kritiska hållning och tolerans som Forum för Levande Historia var avsett att stimulera hotas.

På flera håll i världen har politiker under senare år alltmer försökt detaljstyra historieförmedlingen i samhället. Historiska skeenden lyfts ur sitt sammanhang och ges en officiellt sanktionerad tolkning. Att ifrågasätta den kan vara förenat med betydande risker. År 2006 ville en majoritet i Frankrikes nationalförsamling kriminalisera förnekelse av folkmordet på armenierna 1915. Brott mot förbudet skulle leda till fängelse. I Schweiz dömdes en person i december 2007 till dryga böter för samma brott. I Turkiet kan man däremot råka illa ut om man påstår att folkmordet har ägt rum. Detta sker samtidigt som yttrandefriheten urholkas också på andra sätt i samband med det så kallade kriget mot terrorismen.

”Genom att belysa de mörkaste delarna av mänsklighetens historia vill vi påverka framtiden”, skriver Forum för Levande Historia på sin hemsida. Men varför tillkommer makten att peka ut vilka som är ”de mörkaste delarna” den för tillfället sittande regeringen? De betydande skillnaderna mellan olika historiska perspektiv på till exempel den kommunistiska erfarenheten visar riskerna med statliga historiekampanjer i blyxtbelysning. Ska nästa regering satsa Levande Historias 43 årliga miljoner på upplysningskampanjer om massmorden som följde i koloniseringens spår under borgerliga regimer? Eller på historiskt ansvar för världssvält och ojämlikhet? Ska varje gymnasiekull få en historieundervisning som präglas av den för tillfället sittande regeringen? Risken för ett politiskt opportunt urval ligger i öppen dag.

Vi historiker och samhällsforskare som undertecknat detta upprop har olika politiska uppfattningar, men vi förenas i åsikten att det inte kan vara statens och regeringens uppgift att ersätta ordinarie historieundervisning med kampanjhistoria och i detalj föreskriva hur historien ska tolkas och användas. Det är naturligt att staten sätter vissa övergripande ramar genom forskningspolitik och skolornas läroplaner. Dessa ramar måste dock vara vida. De får inte inkräkta på demokratins livsnerv: yttrandefriheten och just toleransen för avvikande åsikter.

En sittande regering får inte använda skolans historieundervisning som sitt ideologiska vapen, vare sig genom enfrågekampanjer eller på annat sätt. Risken är överhängande att historiska exempel på ondska – som alla tycks kunna enas kring – används för att snäva in gränserna för vad som anses gott och demokratiskt i dagens samhälle. ”I en diktatur står alltid historieskrivningen i statens tjänst”, sammanfattar lärarhandledningen i kampanjen om kommunistiska regimer. Vilken slutsats riskerar gymnasieelever att dra av det när det gäller den nu påbörjade kampanjen?

Uppropet undertecknas på: <http://www.historieuppropet.se>